

บันทึก  
เรื่อง ที่ดินพระราชทาน

๑. เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งไปโดยหนังสือที่ ๗๕๔๑/๒๕๘๗ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๘๗ ขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาและให้ความเห็นในกรณีที่ราชอาณาจักรในพระองค์ทำหรือมา ดังต่อไปนี้

๒. เรื่องเกี่ยวกับที่ดินพระราชทาน ซึ่งศาลฎีกาได้พิพากษาเป็นบรรทัดฐานโดยอาศัยพระราชหัตถเลขาพระราชทานที่ดิน ซึ่งเป็นพระบรมราชโองการของพระมหากษัตริย์ในสมัยที่ทรงสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งมีผลบังคับได้เช่นกฎหมาย เป็นหลักวินิจฉัย ในคดีหม่อมเจ้าไตรทิพเทพสุต เทวกุล ฟ้องประธานกรรมการสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิกับ ขอเป็นจำเลยขอให้แสดงกรรมสิทธิ์และเรียกราคาทรัพย์สินหรือค่าทดแทนราคาที่ดินที่ถูกเวนคืนเพื่อสร้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ โดยวินิจฉัยว่า แม้ผู้รับพระราชทานจะยังมิได้จดทะเบียนที่ดินโอนโฉนดมาเป็นชื่อของผู้รับพระราชทานก็ไม่สำคัญ ผู้รับพระราชทานคงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นโดยสมบูรณ์ เพราะพระบรมราชโองการของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงสมบูรณาญาสิทธิราชมีผลเป็นกฎหมายนั้น ย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก เพราะที่ดินพระราชทานซึ่งผู้รับพระราชทานยังมิได้จดทะเบียนโอนโฉนดมาเป็นชื่อของผู้รับพระราชทานตามกฎหมายทางการเคหะวินิจฉัยว่าผู้รับพระราชทานยังมิได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นโดยสมบูรณ์และที่ดินเหล่านี้ได้เปลี่ยนสภาพเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ไปแล้วทั้งสิ้น นอกจากนี้คำพิพากษาของศาลฎีการายเดียวกันนี้ยังได้วินิจฉัยไว้ด้วยว่า เงื่อนไขที่ทรงสงวนพระราชอำนาจไว้ในพระราชหัตถเลขาพระราชทานที่ดินในการเรียกคืน และห้ามมิให้ขาย จำนอง ให้ปันและแลกเปลี่ยน โดยมิได้รับพระบรมราชานุญาตนั้น เป็นพระราชอำนาจที่ทรงสงวนเป็นส่วนพระองค์โดยเฉพาะซึ่งเมื่อพระองค์ผู้ทรงพระราชทานได้เสด็จสวรรคตแล้ว พระราชอำนาจที่ทรงสงวนไว้บังคับหลังเหล่านี้สูญสิ้นไป ดังนั้นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่เคยทรงสงวนไว้ในเรื่องเช่นนี้แต่ก่อน ก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามผลของคำพิพากษาดังกล่าวด้วย

บัดนี้ สำนักงานราชเลขาธิการในพระองค์พบหลักฐานใหม่ ซึ่งยังไม่เคยแสดงต่อศาล คือพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ซึ่งทรงสั่งไว้ในสมัยที่ทรงสมบูรณาญาสิทธิราชในเรื่องนายบุญมา หิรัญยะมาน ขอพระบรมราชานุญาตขายที่ดินซึ่งได้รับพระราชทานให้แก่ นาย พ.ท. วอง (พ.ศ. ๒๕๓๑) มีความว่า

“เรื่องนี้ได้รับหนังสือทางอื่นเหมือนกัน ขออนุญาตขาย ได้ตกลงว่าจะอนุญาตให้ขาย เพราะเห็นว่าการห้ามไม่ให้ขายนั้น ดูเป็นการลำบาก

คราวนี้ก็ร้องว่ามีหนี้สิน ถ้าจะต้องสอบสวนก็ลำบาก ไหน ๆ ก็ได้พระราชทานไปแล้ว ให้ขายเสียก็แล้วกัน แต่นาย พ.ท. วอง นี้เป็นจีนหรืออะไร การขายให้คนต่างประเทศจะห้ามก็พอจะทำได้ ถ้านายวองนี้เป็นจีน ควรให้ขายได้”

สำหรับกระทรวงเกษตรนั้น จะจัดการตามหน้าที่ให้ในเรื่องเช่นนี้ได้ต่อเมื่อ  
เจ้าของที่มีหนังสือสำคัญแสดงว่าได้รับพระบรมราชานุญาตให้ขาย ก็ให้จัดการไปได้ ถ้าไม่มี  
หนังสือ ต้องไม่รับรู้เสียทีเดียว ให้ไปนำหนังสือมาก่อน.

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก พร."

ทางสำนักงานราชเลขาการในพระองค์เห็นว่า เพื่อถือตามหลักศาลฎีกาที่ว่า  
พระบรมราชโองการในสมัยที่ทรงสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นกฎหมายแม้ไม่ต้องประกาศแล้ว  
หลักฐานที่ปรากฏใหม่นี้ก็เป็นกฎหมายเช่นกัน คือผู้รับพระราชทานที่ดินตามพระราชหัตถเลขา  
จะต้องได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตอันมีผลเป็นการปลดปล่อยเงื่อนไขนั้นด้วยอีก  
ชั้นหนึ่ง จึงจะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นโดยสมบูรณ์ มิฉะนั้นแล้วก็ยังไม่ได้กรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์  
เพราะเงื่อนไขอันนี้วางอยู่

๓. คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย กองที่ ๑) ได้พิจารณา  
แล้ว ขอเสนอว่าตามคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๓๒๓/๒๔๘๖ (หม่อมเจ้าไตรทิพเทพสุด เทวกุล)  
โจทก์ พลอากาศตรีมณี มหาสันตะนะ เวชยันตรังสฤษดิ์ ประธานกรรมการพิจารณาการสร้าง  
อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ ที่ ๑ นายชูป โอสถานนท์ นายกเทศมนตรีนครกรุงเทพฯ ที่ ๒  
กระทรวงการคลัง ที่ ๓ จำเลย) ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้มีนัยว่า ในกรณีที่พระมหากษัตริย์ในสมัย  
ทรงสมบูรณาญาสิทธิราชมีพระราชหัตถเลขาพระราชทานที่ดินแต่ผู้หนึ่งผู้ใด แม้จะยังมีได้จด  
ทะเบียนการโอนโฉนดไปในนามของผู้รับพระราชทานก็ดี ผู้รับพระราชทานก็ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน  
ที่ได้รับพระราชทานแล้วนั้น พึงเห็นได้ชัดว่า ศาลฎีกาถือว่าสาระสำคัญอยู่ที่การพระราชทาน  
กล่าวคือ เมื่อได้มีพระราชหัตถเลขาพระราชทานที่ดินแล้ว ผู้รับพระราชทานยังได้กรรมสิทธิ์ใน  
ที่ดินนั้นโดยสมบูรณ์ แม้จะยังไม่ได้จดทะเบียน (ซึ่งมิใช่เป็นความเห็นของคณะกรรมการ  
กฤษฎีกา) เมื่อเช่นนี้สาระสำคัญในคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนั้นจึงอยู่ที่ว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินที่  
พระราชทานได้เปลี่ยนมือไปยังผู้ได้รับพระราชทานแล้วในขณะที่มีพระราชหัตถเลขาพระราชทาน  
ที่ดิน ส่วนพิธีการที่จะทำในภายหลังคือการแก้ทะเบียนนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง หาได้เกี่ยวกับปัญหา  
เรื่องกรรมสิทธิ์ไม่ ฉะนั้นตามนัยแห่งคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น หลักฐานที่ค้นพบได้ใหม่ คือ  
พระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๗ ดังกล่าวใน ๒ นั้น จึงไม่มีผลทำ  
ให้คำวินิจฉัยของศาลฎีกาในเรื่องกรรมสิทธิ์ดังกล่าวแล้วเปลี่ยนแปลงไป

(ลงชื่อ) เดือน บุญนา

เลขาธิการ

คณะกรรมการกฤษฎีกา

พฤษภาคม ๒๔๘๘